

Štatistická fyzika a termodynamika

Skúšková písomka

22.1.2019

Písomka sa končí o **11:30**+ ε .

Príklady sú regulárnou časťou písomnej skúšky. Každý príklad je za rovnaký počet bodov, spolu za maximálne **35 bodov**.

Bonusové príklady sú nad rámec regulárnej písomnej skúšky a majú neštandardné zameranie alebo obťažnosť. Každý z príkladov je za uvedený počet bodov a získané body sa môžu počítať k ústnej časti skúšky, ale s regulárnymi príkladmi sa k písomnej skúške **nekombinujú**.

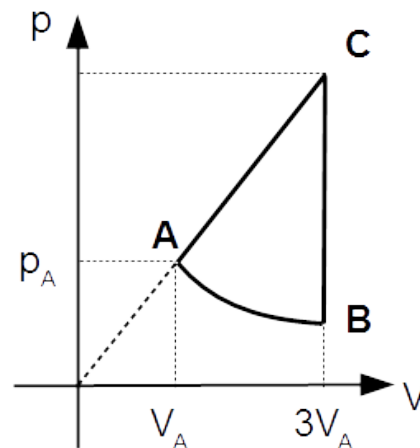
Príklad 1. Tento príklad má dve nezávislé časti.

- Veličina vzniká ako súčet dvoch nezávislých náhodných veličín, jedna rovnomerne rozdelená na intervale $(0, a)$, druhá rovnomerne rozdelená na intervale $(0, b)$. Aká je stredná hodnota a stredná kvadratická odchýlka tejto veličiny?
- V nádobe o objeme 1 l je 1 g kyslíka a 1 g dusíka pri tlaku 100 kPa . Aká je teplota tejto zmesi? Odpoveď stačí s presnosťou, pri ktorej je $R = 8\text{ J/mol/K}$. Atómové číslo kyslíka je 16, atómové číslo dusíka je 14.

Príklad 2. Majme n molov jednoatómového ideálneho plynu ako médium v procese ako na obrázku. Úsek AB je izoterma.

- Vyjadrite tlak, teplotu a objem plynu vo všetkých koncových bodoch úsekov kruhového deja pomocou zadaných hodnôt p_A, V_A .
- Ktorým smerom musí kruhový dej bežať aby premieňal teplo na prácu a nefungoval ako chladnička? Prečo?
- Na ktorých úsekoch kruhového deja plyn prijíma teplo? Prečo?
- Na ktorých úsekoch plyn koná prácu? Prečo?
- Pre každý úsek vypočítajte pre plyn dodané teplo, vykonanú prácu a zmenu entropie medzi začiatočným a koncovým bodom.

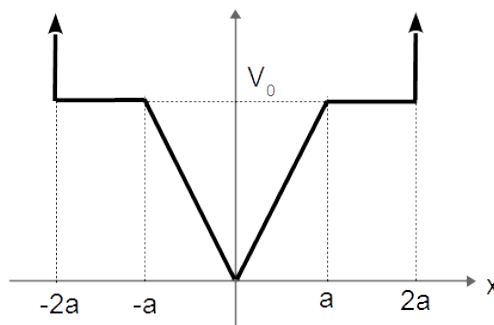
f. Aká je účinnosť tohto stroja?

Príklad 3 (V tomto príklade nemusíte uvažovať žiadnu obskúrnú kvantovú mechaniku). Majme plyn N častíc, ktoré sa nachádzajú v potenciály ako na obrázku. Plyn je pri teplote T .

- Napíšte hustotu pravdepodobnosti nájsť časticu s rýchlosťou v v mieste x . Ako vyzerá rozdelenie iba pre premennú x ?
- Kde sa častice v priemere nachádzajú a aká je ich disperzia okolo tejto hodnoty?
- Aká časť častíc sa nachádza v jame v strede úsečky?

d. Ako vyzerá limita $T \rightarrow 0$ a $T \rightarrow \infty$ predchádzajúcich výsledkov?

Príklad 4. Majme jednorozmerný kvantový systém s tromi energetickými hladinami s energiami $-E, 0, +E$.

- Aká je jeho štatistická suma v kanonickom súbore pri teplote T ?

Majme N rozlíšiteľných systémov tohto druhu, stále pri teplote T .

- Aká je ich stredná energia?
- Aká je ich tepelná kapacita? Overte, že platí $\Delta E = kT^2 C_V$.
- Aká je ich entropia?

Príklad 5. Majme tri častice, z ktorých sa každá môže nachádzať v jednom z štyroch stavov s energiami $0, \Delta, 2\Delta, 3\Delta$, všetky nedegenerované. Napíšte štatistickú sumu pre tento systém v prípade, že častice spĺňajú

- klasickú štatistiku a sú rozlíšiteľné,
- Fermi-Dirackovu štatistiku,
- Bose-Einsteinovu štatistiku,
- modifikovanú (Blažekovu) štatistiku, pri ktorej môže byť v jednočasticovom stave jedna častica, dve častice za cenu nárastu energie o ε a viac častíc nie.

Bonusový Príklad 1 (3 body). V krabici s objemom V majme N častíc ideálneho plynu. Pozrime sa teraz v náhodnom momente na náhodný kus krabice s objemom V/N . S akou pravdepodobnosťou v ňom nebude žiadna častica?

Bonusový Príklad 2 (5 bodov). Majme dve nádoby s ideálnym jednoatómovým plynom, v ktorých rovnaký tlak a počet častíc, ale rôzne teploty a majú rôzne objemy T_1, T_2 , resp. V_1, V_2 . Tieto dve nádoby spojíme a dovolíme sa plynom zmiešať. Vypočítajte zmenu entropie po dosiahnutí rovnováhy.

Bonusový Príklad 3 (8 bodov). Majme Carnotov stroj s ohrievačom počiatkovej teploty T_+ a chladičom počiatkovej teploty T_- . Avšak oba tieto objekty sú konečné a majú tepelnú kapacitu C , čo znamená že pri behu stroja sa ich teploty budú približovať, až kým sa nevyrovnajú. Aká bude

- výsledná teplota oboch telies,
- práca, ktorú počas svojej životnosti stroj vykoná,
- jeho účinnosť?

Bonusový Príklad 4 (4 body). Skúste svoje porozumenie Termodynamike a Štatickej fyzike prezentovať aj inak. Vymyslite termodynamické meme. Môžete použiť niektoré z týchto, alebo ak máte iné obľúbené smelo ho využite.

Ak nie je takýto druh zábavy váš šialok kávy, nakreslite komix, napíšte vtip, básničku, bájku, pesničku. Nemusí ísť nutne o zábavu, môže byť vážne. Malo by to ale prezentovať vaše porozumenie preberanej látke nad rámec naučených poučiek a prepočítaných príkladov.

Alebo kludne nechajte tento príklad tak. Predsa len je to iba bonus.

